

**Експресивні назви осіб
в ідіолекті популярного естрадного виконавця**

Поняття експресивності та її виявів не є новим у сучасному мовознавстві. Над ним працювали В. Чабаненко, В. Ковальов, О. Ахманова, Н. Арутюнова, Є. Галкіна-Федорук та інші. Саме остання, на нашу думку, дала найбільш доцільне визначення поняттю «експресивність» – це посилення виразності, зображальності, збільшення впливової сили вимовленого. Що ж до функцій експресивності, то В. М. Телія визначає здатність експресивності виражати суб'єктивну модальність, виділяючи такі її види:

– позитивне або негативне суто емоційне ставлення до означуваного;

– кваліфікаційно-оцінне ставлення до означуваного, яке базується на усвідомленні членами певного колективу мовленнєвого стандарту, розбіжність із яким викликає позитивну або негативну оцінку;

– соціальні реакції на означуване, пов'язані з внутрішньою налаштованістю мовців на певні норми вживання мовленнєвих засобів, порушення яких викликає позитивну чи негативну оцінку.

Спільним у визначенні всіх цих видів є те, що суб'єктивна модальність накладається на об'єктивний зміст мовних одиниць.

Серед розмаїття експресивних мовних засобів ми зупинилися на особливостях номінації осіб. Розглянемо особливості вживання певних номенів на прикладах інтерв'ю українського співака, фронтмена гурту «ТІК» Віктора Бронюка. Їх можна поділити на п'ять груп залежно від об'єкта номінації:

1. Назва себе або гурту: *«Я – українофіл», «Я не хочу бути Надлюдиною», «Вінницькі олені», «Я був таким собі громадським надбанням».*

2. Характеристика конкретних людей з оточення мовця: *«Він відповів, що він болотний карась і йому добре у своєму озерці», «знаходились колеги-совєтчики», «дивні прогнози відомих продюсерів у білих лімузинах та собачих шубах», «облік грошей веде моя дружина – міністр фінансів», «Лері Він, відомий як Валера Дятлов».*

3. Загальні назви людей за соціальною чи професійною ознакою: *«майстри з машинними вишиванками», «гопніки», «люди в спортивних костюмах», «захисникам “великого і могутнього” хочу нагадати...», «дзвонили ще якісь стахановці, які кричали: “Какое вы имеете право?”».*

4. Загальновідомі постаті з історії культури, однією з функцій називання яких є апеляція до загальнокультурного багажу читача: *«Дядько Моцарт», «Такі дядьки, як Гоголь, Коцюбинський».*

5. Вигадані абстрактні образи, які базуються на усталених уявленнях і створюються за допомогою субституції в усталеному словосполученні *принц на білому коні*: *«Принц на білому мопеді», «Принц у білих шкарпетках», «принцеса, красива і теж на білому триколісному велосипеді».*

Також з'ясувати особливості мовлення допомагає класифікація номінативних одиниць, запропонована В. Гаком. Так, в аналізованих інтерв'ю виявлено приклади і первинної, і вторинної номінації. Приклади первинної номінації – власні назви (*«ТІК», Моцарт, Гоголь, Коцюбинський*), а також активно використовуваний займенник *я*, що вказує на мовця. Випадки ж похідної (або вторинної) номінації можна класифікувати за такими критеріями:

1. За зовнішньою формою вони можуть бути згорнутими (*стахановці, гопніки, дядьки*) і розгорнутими; останній різновид номінації, у свою чергу, розгалужується на аналітичну та фразеологізовану. Прикладом аналітичної номінації є сполуки *люди в спортивних костюмах, майстри з машинними вишиванками,*

українські «зірки». Фразеологізовані номени (здебільшого трансформовані) – *громадське надбання; риба, яка пливе за течією; принц на білому велосипеді; принц у білих шкарпетках; принцеса, красива, на триколісному велосипеді*.

2. За внутрішньою формою в досліджуваних інтерв'ю виділяємо приклади переносної номінації, як метонімічної («*вінницькі олені*»), так і метафоричної, причому метафора може бути усталеною (усілякі українські «зірки») або більш оригінальною (*болотний карась*).

Щодо функцій, яку виконують у текстах аналізовані номени, можемо виділити декілька:

- ідентифікаційна функція («*ТІК*», *Лері Вінн, Валера Дятлов*);
- інформаційна (*майстри із машинними вишиванками*);
- оцінна (*гоніки, люди в спортивних костюмах, любителі шансону*);
- експресивна (*дядько Моцарт, колеги-советчики, «вінницькі олені»*);
- іронічна (*принц на білому мопеді, принцеса на білому триколісному велосипеді*).

Отже, в інтерв'ю Віктора Бронюка активно використовується номінація осіб. Найширшою є група назв-характеристик конкретних людей з оточення артиста, тобто здебільшого приділяється увага особам, що оточують мовця та з якими він будує стосунки. З погляду структури мовних одиниць слід відзначити, що для виконання оцінної й експресивної функцій продуктивно використовуються саме розгорнуті номени. Велика увага приділяється фразеологізованим назвам, оскільки це може підвищити увагу читача до висловлювань. Ту ж функцію виконує осмислена заміна компонента фразеологізму без заміни значення – певна гра з читачем.